

ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Меркулов М.М., 2007

Формування інноваційної системи розглядається як важливе завдання та невід'ємна частина інноваційної політики держави. Особлива увага приділена визначенню сутності цієї політики та механізмів її реалізації. Організація внутрішньогосподарської системи планування науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт (НДДКР) подається як найважливіша складова частина внутрішньогосподарського механізму для інноваційних підприємств.

Ключові слова: інноваційна діяльність, внутрішньогосподарський механізм, науково-технологічний потенціал, НДДКР.

The innovation system's formation is examined as major task and integral part of innovation policy of the country. The special attention is done to the essence of this policy and mechanisms of its realization. Organization of the internal economic system of planning of the advanced experimental and research-designers studies is given as major component of internal economic mechanism for innovative enterprises.

Keywords: innovation activity, internal economic mechanism, scientific technological potential, advanced experimental and research-designers studies.

Постановка проблеми

Важливо створити внутрішньогосподарський механізм інноваційної орієнтації незалежно від розмірів підприємства, організаційно-правової форми. Такий механізм зможе "розбудити" інноваційність підприємств, тобто реалізувати їхню спроможність до стимулювання, створення й впровадження інновацій [1, с.484]. Доцільно розробляти на підприємствах план впровадження нововведень, що може допомогти відповісти на запитання: як, які нововведення впроваджувати, хто забезпечує їхнє впровадження, коли впроваджувати, які ресурси й кошти потрібні для впровадження, де знайти ці кошти, як організувати роботу працівників, що беруть участь у впровадженні інновацій. Інноваційність підприємства визначає його стратегія.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій

Внутрішньогосподарський механізм має бути орієнтований на фінансування, матеріальне й трудове забезпечення новизни у сфері виробництва засобів виробництва, споживчих виробів, організації праці, маркетингового обслуговування тощо. У стратегії інновацій, що базується на розвитку нововведень у технології й виробленому продукті, господарський механізм важливо підпорядкувати зниженню витрат виробництва, випередженню в динаміці цього зниження своїх конкурентів. Водночас треба витримувати лінію на заміну асортименту й підвищення якості виробів. Найважливішим елементом внутрішньогосподарського механізму має бути ефективна система стимулювання інноваційності підприємств, до якої мають входити системи заохочення працівників і колективів: системи заробітної платні, премій, соціальних благ [2, с. 142].

Постановка цілей

Інноваційне підприємство сьогодні має бути підприємством підприємницького типу. Для формування в підприємницькій організації внутрішньогосподарських відносин треба:

- перетворити всі підрозділи підприємства на господарські суб'єкти. Це вимагає розширення економічної самостійності господарських одиниць аж до надання їм статусу юридичних осіб, що

самостійно вступають в економічні відносини з підприємством загалом, із суб'єктами господарювання зовнішнього середовища, ринкової інфраструктури, інших підприємств, зокрема іноземних;

- розвивати ефективні форми господарювання (формувати дочірні акціонерні товариства, малі підприємства тощо);
- створювати внутрішньофірмові формування, що забезпечують обслуговування підприємницької діяльності (розрахункові фінансові центри або власні внутрішньофірмові банки тощо);
- орієнтувати всі елементи внутрішньогосподарського економічного механізму на підприємство (стратегічне та оперативне внутрішньофірмове планування, економічний механізм розподілу прибутку, встановлення договірних відносин між підрозділами підприємства, між ними й підприємством загалом тощо).

Виклад основного матеріалу

Перехід на інноваційно-підприємницький тип господарювання вимагає, щоб кожний його підрозділ став колективним підприємцем, а кожний співпрацівник – зорієнтувався на спільну участь у підприємницькій діяльності. Такий підхід передбачає:

- створення організаційної структури ринкової орієнтації для кожного господарського суб'єкта;
- організаційного забезпечення трудової мотивації кожного господарського суб'єкта залежно від внеску до підприємницького прибутку підрозділу й підприємства загалом;
- організаційного забезпечення орієнтації всіх підрозділів на інноваційність у тій чи іншій сфері відтворення;
- організаційного забезпечення високорентабельного виробництва в кожному підрозділі;
- створення умов для внутрішньогосподарської конкуренції та інноваційності в поєднанні з економічною співпрацею.

Конкуренція необхідна між підрозділами й між співпрацівниками підприємства. На підприємстві має бути відпрацьований мотиваційний механізм змагальності. Заробітна платня, незалежно від її форм і систем, усі форми прибутків працівників мають стимулювати економічну змагальність, ініціативність, отримання й реалізацію вищих кваліфікацій і професіоналізму. Конкуренція неможлива без свідомої взаємодії підприємств, менеджерів, працівників.

Найважливішою складовою частиною внутрішньогосподарського механізму інноваційних підприємств має бути організація внутрішньогосподарської системи планування НДДКР. Для досягнення цієї мети необхідно перейти до стратегічного планування. Вихідним його моментом є виявлення перспективних потреб. Підвалиною стратегічного планування має стати аналіз як внутрішньофірмових потреб, так і зовнішніх чинників (конкуренція, соціально-економічні процеси тощо), пошук шляхів найкращого використання внутрішніх можливостей з урахуванням зовнішніх обмежень. Центральна ланка стратегічного планування – це формування стратегії й конкретних програм її реалізації у формі безупинного процесу. Найважливіші принципи стратегічного планування:

- адаптація інноваційного підприємства до зовнішнього середовища;
- стабільність, що забезпечує правильний вибір напрямку розвитку науки як внутрішнього компонента виробництва, а також ринків збуту продукції;
- обґрунтованість ринку;
- селективність, виокремлення стрижневих чинників, проблем і завдань певних стратегічних зон господарювання (сегментів ринку), що дає змогу визначати пріоритетні напрями розвитку організації;
- варіантність планових розрахунків з погляду досягнення цілей організації, постійної конкурентоспроможності, фінансового забезпечення та інших критеріїв;
- комплексність розроблень стратегії.

Кожен альтернативний варіант необхідно оцінювати з позиції стабільної фінансової, ресурсної, організаційної забезпеченості й структурної гнучкості. Під час створення нової продукції необхідне комплексне маркетингове дослідження у сфері НДДКР, що передбачає: вивчення товарного ринку продукції; економічне проектування, у результаті якого в нову продукцію

зкладають такі споживчі й цінові параметри, що гарантують реалізацію споживчого ефекту; оцінка споживчого попиту й обсягу продукції; упорядкування прогнозу повних витрат і прибутку від реалізації за час виробництва продукції [3]. Розраховують перспективи потреб потенційних замовників, як правило, на 5–10 років і більше. Усе це дає змогу здійснити обґрунтовані, ефективні технічні розроблення. Комплексне маркетингове дослідження у сфері НДДКР – це один із найважливіших етапів цієї сфери.

Мета маркетингового дослідження – визначити реакцію зовнішнього середовища на виробництво того чи іншого продукту за допомогою дослідження його споживчих характеристик і характеру конкуренції на ринку. Така інформація допомагає підприємству в упорядкуванні всеосяжного маркетингового плану. Основними елементами маркетингового плану є:

- ^в аналіз попиту: споживчі витрати, сегментація ринку, процес купівлі й ринкові дослідження;
- аналіз ринку: ринкова структура, конкурентна база, організаційні обмеження;
- маркетинговий план: розроблення продукції, ціноутворення, розподіл (збут) і просування продукції на ринок;
- прогнозування попиту: техніка й чинники прогнозування обсягу продажів.

Висновки

Порядок формування стратегічного плану НДДКР на інноваційному підприємстві має складатися з таких етапів:

- формування стратегії НДДКР, здійснюваного відповідно до економічної стратегії цього підприємства, на підставі прогнозів навколишнього середовища (економічного, науково-технічного, соціально-політичного), цілей підприємства, прогнозів розвитку й аналізу можливостей підприємства, маркетингових досліджень у сфері НДДКР. Методи прогнозування науково-технічного розвитку мають забезпечити:

- отримання чітких варіантів для ухвалення рішення;
- оцінку різноманітних варіантів для вибору оптимального проекту, тобто визначення технологічної й економічної здійсненності того чи іншого нововведення (інновації), на підставі аналізу технічного потенціалу підприємства, знань і кваліфікації дослідницького й технічного персоналу, технічних параметрів нововведень і можливих труднощів під час його розроблення;
- формування портфеля НДДКР. Основними чинниками є:
- обсяг ресурсів, що виділені під час здійснення НДДКР, необхідність їхнього найефективнішого застосування;
- баланс усередині портфеля НДДКР, тому що кінцевий результат визначає не ефективність окремих проектів, а загальний внесок у прибутковість організації, отриманий від усієї сукупності НДДКР;
- необхідність найефективнішого використання науково-технологічного потенціалу. Часто вартість нового обладнання становить основну частину витрат за розрізом. Від таких проектів іноді змушені відмовлятися на користь тих, де можна використовувати наявне устаткування;
- використання наявного досвіду наукових кадрів. Портфель стратегії НДДКР необхідно формувати з урахуванням певних критеріїв (привабливість ринку, час досягнення кінцевих цілей, фінансова забезпеченість, стабільність стосовно дій конкурентів тощо);
- створення економіко-математичної моделі вибору оптимального варіанта НДДКР.

Отже, формування внутрішньогосподарського механізму інновацій – найважливіша складова частина господарського напрямку інноваційного процесу, а стратегічний план у цьому механізмі – головний стратегічний контрольний документ.

Перспективи подальших досліджень

Удосконалення внутрішньогосподарського механізму вимагає подальшого ґрунтовного дослідження, оскільки розширюється і поглиблюється інноваційна діяльність підприємств.

1. Запоточний І. В., Захарченко В. І. Державне регулювання регіональної економіки. – Харків: Одісей. – 2003. – 592 с. 2. Захарченко В. І. Экономический механизм процесса нововведений. – Одесса: ИРЭНТ и Т. – 1999. – 200 с. 3. Захарченко В. И., Меркулов Н. Н. Инновационная система региона. – Одесса: Наука и техника. – 2005. – 116 с.